

DEMOKRAT

Glas demokrata sjeverne Dalmacije.

God. 2.

Šibenik, 17. marta 1922.

Br. 10.

Jedna godišnjica.

U noći između 15. i 16. ov. mj. navršilo se tri godine one crne noći, kad je admiral Millo razvio svoj čuvani strateški plan i poduzeo noćnu ofenzivu proti Šibeniku, Skradinu, Kninu, Obrovcu, Zadru i po ostalim varošima oknpirane Dalmacije. Po cijelome Šibeniku bijaku namješteni topovi, mitraljeze, oklopni automobili. Sav vojnički aparat od preko 10 hiljada ljudi bio je na nogama. Poslije ponoći započeše napšenja naših ljudi kao Dr. Smolčić, M. Stojica, Dr. Subotića, savjetnika Rendića, Dr. Rajevića, Dr. Aničina, K. Sunare, I. Merlaka i t. d. Svi otpremiše torpiljarkom u Italiju, kamo su više mjeseci biti internirani.

Teške te uspomene imaju nas da podsjetite na ozbiljno razmišljanje, a kojem smo položaju tada bili a što danas imamo i kako smo u onim danima teško osjećali strahovladu, nasilja i gaženje najprimitivnije ljudske slobode. U onim danima znali smo cijeniti slobodu, koja nam je izgledala nedostizivim dobrom i lukom našega spaša.

Ništice.

Pače, za dotične osobe, odgovarao bi bolje pojmu izraz i naslov „Dvije ništice“, da nije riječ parlamentarno neuporabiva. Matematično ili jedna, ili dvije ništice jedno je i te isto, ostaje vrijednost jedna t. j. ništa. ili ništice, bolje moralne ništice.

Vaspitanje i uglađenost suvišna su danas svojstva; u tom smo pogledu apsolutnom većinom daleko, daleko ispod ništice, dok je mala manjina, koja do toga drži, bezobrazan svijet bez poštovanja za današnju društvenu kulturu.

Danas treba znati „švercovati“; treba znati pružiti „mandoletu“; treba do potrebe, — slučaj je rijedak, — pucati u oružnike, kad odbijaju mito; treba umjeti otvoriti flašu šampanjca. Ovo su danas ljudi budućnosti, pa neka im je široko polje; ono što se kaže: „Blagoslovjeno nek im bude.“

Nijesmo o njima htjeli govoriti, kako što ne mislimo govoriti o prostim političkim razbojnicima, koji su svakome pojmenice poznati, koji žive maloprodajom tuđeg života,

kao Juda, ili što je još teže tuđe časti; sada, kad uvijek potrebni i uvjek nezasitni, nemaju gdje drugamo turati grabežljive pande.

O njima drugi put, danas neka nam bude dozvoljeno prikazati općinstvu društvene ništice, — primjerke iz naravi, nek sebi sam čitalac izabere, imamo mi dosta dočteranih eksemplara, — one sitne osobe, koje ogovaraju druge iza leđa, koji lažu, koji zavaravaju, koji kroz cijelo vrijeme razvoja narodnog pokreta, još od 1912, nijesu izustigli nikada nijednu riječ nade, nijednu lijepu riječ.

Licem noćne sove lepršaju i čuje se često njihov krik u noći podpune duševne tame.

Danas, kad su teške prilike u kojima se razvija mimo narodnog i državnog jedinstva, vesela su obično lica, spremni na šalu.

Politički su i moralni društveni moljci, ili bolje žičci, — u nas zvani „biše“, — koji grizkaju drovo iznutra ostavljući ga prividno ejela. Ništice moralne, nesposobne svakog rada, koji misle sebe podignuti ponizujuće druge.

Bog im je šuplja taština i nemojte trpjeti „biša“ i moljaca u Vašem društvenom životu.

Cuvajte se gospodo gama-di! Cuvajte se gospodo! Vaše domaćice ne trpe ušiju ni stjenjica u kući, a Vi gradani

Koji ima uši da čuje, neka čuje.

N.

Sporazum i spor razum „Novog Doba“

(Talijanski milijuni. — Radić i frankovci. — Alijagić).

Otrag malo vremena, napisao je uvaženi umir. prof. Salvemini u milanskom „Selenu“ članak pod naslovom „Kamo ido mala antanta?“ Salvemini je opširno ocertao pogubnu talijansku vanjsku politiku novijeg vremena, prikazavši ujedno njezine štetne međunarodne posljedice. Između ostalog je konstatirao, da je Sonnino „šest mjeseci poslije Vittoria Veneta, nastavio da troši jedne naše (talijanske) milijune, da izazove u Hrvatskoj

proti srpski i habzburški pokret i da uspostavi ono što je od strog carstva bilo moguće, sastavljujući zajedno Njemačku-Austriju, Mađarsku, Sloveniju i Hrvatsku u mržnji, koju bi nastavio širiti između ove umanjene Austrije i sa Bosnom poslije Srbije. Nadao se je, da će moći u mutnom loviti, eda se uz mogće održati u Dalmaciji“ i t. d.

Simptomatično je za „N. Doba“ (od 8. ov. mj.), da je ono citiralo — u članku „Međunarodno značenje riječkog udara“ — nekoliko pasusa baš iz ovoga Salveminijeva članka, ali o ovome važnom otkriću nema niti riječi. Zašto „N. D.“ nije moglo barem mimogred, ili na drugom mjestu da citira i ovaj pasus?

Gospoda oko „N. Doba“, kao da se boje, da ne bi time desavouirali — Radića, Košutića i dr., na čiju adresu ova optužba ide, a zamjeriti se „vodama“ Hrvata, nije šala!

S druge strane, pobrinulo se je „N. Doba“ da u narednom broju svojim čitateljima jeftino servira još jeftinije Radićeve „pomirljive izjave“ koje je dao uredniku „Pančeva“, ne poprativši ih nikako

kovim komentarom, ne bi li naivnim čitateljima pružilo bilo kakav dokaz o dobrohotnosti Radića i o njegovoj spremnosti za sporazum i pregovore.

I mi smo spremni za sporazum i pregovore, ali drugačije nego oni oko „N. D.“

Mi se moramo sporazumjeti, ali ne sa Radićem, nego gledde Radića i Košutića i to na takav način, kako se uopće svaki narod sporazumijeva s izdajicama domovine.

Čemu praviti iznimke? Jer kao što sporazuma nije smjelo biti sa Alijagićem, Simom Markovićem i ostalim veleizdajnicima, zašto da ga bude sa Frankom, Radićem, Gagliardijem i Košutićem?

Eklatantan primjer kako društvo treba da štiti samo sebe od zločinskih napadaja, imamo u nekidašnjem smakujuću bijednog Alijagića. Domovina i Pravda dobili su zadovoljštinu, a društvo je učinilo samo gestu nužne obrane.

Sada povucimo paralelu između Alijagića s jedne i Radića s druge strane, pak ćemo vidjeti da je prvi, u svojoj mladenačkoj zanesenosti i lakomislenosti, bio žrtva fanatizovanja i huckanja sa strane svojih vodâ.

A tko veli da i Radić nije bio žrtva? Da, i on je bio žrtva, samo žrtva i to dražesna žrtva talijanskih milijuna. Dakako da u toj žrtvi s njegove strane nema nikakove tragike. Tražila naprotiv leži u tome što je on, obratno od Alijagića, zaveo druge, što je učinio da padnu njegovom žrtvom hiljade prostog i dobrodušnog hrvatskog seljaka. Alijagić je oteo do

movini jednog čovječa, Radić je oteo miljun njih. A da traga bude još veća, taj izdajnički rad pribavio je Radiću veliki auktoritet, njegova demagogija bila mu je samo titulus, da stekne glas nekakovog hrvatskog De Valere.

Alijagić je bio lošije sreće, pak je zato, jer je uzradio protiv Domovine i Ustava, svršio na vješalima, a Radiću je naprotiv ovo sve skupa pribavilo slavu i prvo mjesto među „prvim“ Hrvatima.

Jest, pribavilo mu je slavu i ugled kod svih izdajica i neprijatelja našega naroda, pribavilo mu je nadalje strahopučitanje i bojazan svih slabica, među koje se ubraju i oni oko „N. Doba“ i njima slični.

Ovo smo napisali ne možda zato, što hoćemo glavu Radiću. Ne, daleko smo od toga, jer je to posao i briga državne vlasti, nego smo napisali jedino zato da upozorimo sve one koji hoće sporazum i pregovore sa Radićem — neka gospoda vide kakovog kontrahenta imaju pred sobom.

Dopustivši pak, da bi trebalo i povesti pregovore sa Radićem, mislimo da Jugoslovene kao što su oni oko „N. Doba“, „Slob. Tribune“ i t. d., ne riješava dužnosti, a da ne iznesu ono što su, kao pravi patrijote dužni iznijeti.

To bi im dapače i koristilo, jer iznesavši prljavštine Radićeve, time bi mu oslabili položaj možda i kod samog „Hrv. Bloka“ i postigli da bi Radić izgubio nešto od svog prestiža, a kao ta-

kovim, mogla bi gospoda uspješnije pregovarati. Radić je pako danas, budući se osjeća jak, silno pustopašan i hirovit, kao legendarna patina mula, a kad bi mu krila pala, možda bi gospoda mogla od njega ipak nešto isposlovati....

Ali opet, neka gospoda ne čekaju dugo, jer bi Radić mogao najednom da se nađe onkraj brave, pa s kim bi onda, do vraka pregovarali — Ne bi im ostalo ništa drugo nego da pošalju Trumbića i Politea za branitelje...!

Omladinac.

Naši dopisi.

Primam iz Prvića:

Na izazove stanovite skovane stampe u pogledu naših omladinača ne bi trebalo i osvrćanja da nije radi podvale da bi tobož bili ne prijatelji, „Jugosl. Matice.“ To je prosta i bezmislena laž a uzrok našeg nezadovoljstva i opiranja stoji samo u tome što ne ćemo dopustiti da u narodu igraju ulogu neki stanoviti elementi, koji kao šverceri, komuniste ili blokaši ne mogu i ne smiju da dođu s nama i s narodom u nikakov dodir.

Omladinac.

Primam iz Benkovca:

Javljuju nam iz Benkovca da se je 5. ožujka obdržala tamo sjednica demokratske stranke. Iza govora gg. Spase Kneževića i Ilije Zečevića bili su od skupština jednoglasno birani u odbor stranke slijedeća gg. Ivanković E. Josip kao predsjednik, Knežević Spaso kao potpredsjednik, Ante Barbarosa kao tajnik a Begović Ante kao blagajnik, kao odbornici: Červar Petar, Maleš Josip, Stojsavljević Branko, Novaković Petar, Dr. Ivan Gligo, Dr. Dimitrijević Mićo, Zečević Ilija, Jakovčev Fran, Strpić Petar i Čar Martin. Bili su tom prilikom odaslati brzojavni pozdravi predsjedniku stranke u Beograd i Split.

GRADSKE VIJESTI

Za doček Kralja. Po inicijativi općine, u nedjelju se sastao veliki broj građana, da se dogovore, kako će što dostojnije i veličanstvenije primiti i dočekati svojega Kralja Nj. Velič. Aleksandra I. Izabran je je odbor od više lica, koji će rukovoditi pripreme za doček. Tako će i Šibenik dožviti dan zajedničkog veselja i zanosa, kojemu sreća dosuđuje da primi omiljenog Vladaoca i slavnog Heroja, u kojemu gledamo najveći i najsvijetlijii ideal, o kojem smo cijelog vijeka sanjali.

Uredenje perivoja. Ovih se na počelo radom i uređivanjem općinskog perivoja, koji je prijetno dmaraliste za ljetnih dana.

† Smrtna kosa. U naponu muževne snage preminu naglo trgovac Šime Sunara Franin. Bio mu je priređen krasan sprovod, uz učestovanje velikog broja pučanstva. Dok pokojniku želimo vječni mir, obitelji i uglednoj rodbini naše žalovanje.

Sa porote. Sa porotnom raspravom proti Crnkoviću i drugovima, u subotu je završeno prvo porotno zasjedanje ove godine. U subotu oko ponoći izrečena je osuda, radi grožnjeg umorstva počinjenog na žandarmu Franu Smoljanoviću. Crnković je bio osuđen na smrt na vješalima, dok je stariji Vidas osuđen na 15, njegov sinovac na 12 godina teške tamnica.

Sokolska zabava. U nedjelju 12. ov. mj. sokolsko je društvo priredilo lijepu i uspјelu zabavu u Državnom Domu. Velika je dvorana bila prepuna svijeta. Orkestar je odsvirao par komada pri čemu su svi članovi, te neumorni i vrsni maestro Gotovac, u punoj mjeri pobrali buru pljeskanja. — Dilettanti su prestatvali dramsku šalu Dr. Miller, u 3. čina. Igrali su dobro, pa se i njih i više puta pljaskalo i odobravalo.

Što radi uresno povjerenstvo? Naš grad obiluje raznim neuglednostima, a i spomenicama iz ropskih dana. — Šubićevac je zapušten, nitko da bi mu poklonio onu pažnju, koju on zbilja zaslужuje. — Bojad arje kućnih pročela izgleda po nekim kućama prava nagrada, a i koje dućanske table bez suvišnih skova dale bi se preudesiti. Raš se uresno povjerenstvo ne miče i započne aktivnim radom, jer kritikovati je lasno, raditi je najteže. No rad za unapređenje Šibenika zahvalan je i rodoljuban posao, pak prijedno radu za uklanjanje raznih nekorrektnosti, a osobito prostakluka koje se ispoljava u zaznim oblicima i pravcima u pitomome Šibeniku.

Industrija i obrt u Šibeniku,iza evakacije Talijana nalazi se u punom razvoju i napretku. Državna vlast treba da im svestrano dolazi u susret ne samo pogodovanjem u djelokrugu, gdje joj je slobodno kretanje, već i u rješavanju poslova, koje ne trpe odlaganja. Mi znamo da je g. obrtni referent preopterećen tako silno raznim referatima da ne može da došpije i uz svu najbolju volju rješavati obrne i industrijske poslove. Prama razvika dakle ovog posla u području ovog poglavarska naophodno je nužno da industrijski i obrtni referat bude imao u rukama samo jedan čovjek eda ga tako ovaj važni dio naše privredne grane budu i s te strane unapregivan i zaštićen.

Skupoča, je vječiti predmet razgovora i ozbiljnih briga za svakoga. A ako se i jedan grad može da istakne velikom skupočom, bez preuzetnosti možemo tvrditi, da je Šibenik apsolutno najskuplji grad u Jugoslaviji. Međutim cijene padaju drugovdje; brašno je pojefčilo za 1 i 2 Kr. po kg, ja se uzdamo, da se u nas neće barem povisiti cijene, dok je željeti, da se i u nas osjeti blagodat padanja cijena.

Popravljanje pločinka. Nastojanjem općine, uređuju se i popravljaju pločnici gradskih ulica, što je bilo od prijeke potrebe.

Odgoda roka. Općina je brzojavno zatražila od Ministarstva, da se produlji rok za povlačenje novčanica od 5 Din. na što je Ministarstvo privolilo.

Za ishranu. Čujemo da je zajednici u Šibeniku doznačen stanični iznos u ime obrtnog kapitala za ishranu pučanstva sjeverne Dalmacije.

Predavanja. Da se oduži velikoj uspomeni prvog staroste jugoslavenskog sokolskog saveza i Nestora našega Sokolstva Dr. J. Oražena, nas je Sokol priredio prošle subote predavanje. Brat prof. Marčić prikazao je rad Dr. Oražena, koji je svojim djelovanjem na polju sokolstva zasluzio hvalu i priznanje cjelokupnog naroda. Prof. Marčić, pred brojnim članovima sokolskog društva iznio je glavne i temeljne misli koje su vodile zasluznog Dr. Oraženu da sokolstvo širi narodnu misao, držeći visoko stieg slobode da učišti narodno jedinstvo. I posto se Dr. Oražen klinuklo: Slava!, prof. Marčić bio je burno pozdravljen. — Prošle nedjelje držao je lijepo i zanimivo predavanje o pjevnom tifusu u Kino Tesla, kot nadlječnik Dr. Montana. Predavanje je bilo popraćeno kinematografskim slikama. Žaliti je da građanstvo ne pokazuje onakova interesa, kao što uistinu zaslužuju slična predavanja, koja su vrlo poučna i potrebita.

Za pučku prosjetu. Zauzetnošću i sustavnim radom naše ženske zadruge, još od prošlog mjeseca, zaveden je analfabetski tečaj za nepismene ženske. Prosjetna sekcija zadruge, namjerava da taj rad što većma proširi. Time će ta mnogo doprinijeti pučkoj prosvjeti. Zadruga radi i na tome da otvorit „obdanište“ za djecu, šećega se već davno obratila Državnoj socijalnoj skrbi.

Doznaka mirovina. I opet se moramo navratiti na pitanje doznačenja mirovina mnogim pensjonircima, koji su deveta brigu odgovornim ljudima na Delegaciju finansiju u Splitu. Kako je našim pensionircima, nije potrebno posebno isticati. Držimo da gosp. namjesnik mora doskočiti nemaručnovniku na Delegaciju finansiju u Splitu.

U fond lista, na vjeridbi Ivanić Strolo i Vice Alfier, iz Zlarina doprinješe: Srećko Strolo i obit. Din. 25; Jere Strolo, Viktor Strolo, Stipe Strolo, o Din. 20; Srećko Alfier Din. 15; Niko Alfier Din. 12; Vice Alfier, Uzdanica Alfier, Toma Branica Jerka Branica, Dane Dean, N. N. po Din. 10; Kalabrez Ivo, Strolo Ante, Dane Pavić, Tomica Orlov, po Din. 5; Jerko Strolo, da počasti uspomenu pok. Mare Branice, Din. 10. Uprava najljepše zahvaljuje.

Magla. U utorak po zapadu sunca, zastala je grad gusta magla. Radi toga zakasnili su nekoji putobrodi.

Darovi Jugoslavenskoj Matici: Ercegović J. Rogoznica din. 150, seljani Rogoznice prigodom protestne skupštine održane 22. 1. t. g. din. 200 seljani P. Šepurine prigodom protestne skupštine održane 22. 1. t. g. din. 250; da počaste uspomenu Kate ud. Iljadica: Jadronja Joso i Cvijeta din. 20, Ive Sunara Franin din. 30, braća Škarica pok. Dume din. 40, Obitelj pok. Grge Koštana din. 10, Tvrta Paške Rora din. 20, Obi-

Tvrđka utemeljena 1906.

JOSIP JADRONJA

ŠIBENIK :: (DALMACIJA)

agenturni, komisionalni, otpremnički i pomorski posao,
poveljeni trgovacko-pomorski mešetar.

Brzojavi: Agentur Jadronja - Šibenik. Telef. interurb. br. 3.

Zastupstvo i skladište najboljih eksportnih tvrdka i tvornica;
sve kolonijalne robe, pšeničnog brašna boljeg domaćeg mlina,
kao i mlinčica, kukuruza, zobi itd. — Likera, Siropa, finih vina
i šampanjca. — Izravni uvoz iz inozemstva: sira Parmižana
i Emmentala, te Estrata konserve pomidora, Mortadela, Ruskog
originalnog čaja, Modre galice, sumpora itd. — Sardine u ulju
i u baćicama slane srdjele najveće dalmatinske tvornice. —
Karbid tvornice Jajce (Bosna) koji sadržaje 200—300 litara
acetilena, mnogo korisniji nego dalmatinski te prema tomu
mnogo jestiniji pri uporabi. Nadalje je čist i daje krasno jedno-
lično svjetlo, bez ikakvog neugodnog mirisa. — Petroulje u
sanducima i baćvama izvrstno rafirano. — Domaće rafinerije,
benzin i mineralna ulja svih vrsta načinjene rafirano, oxigen u
tehničke, medicinske i znanstvene svrhe, kiselina za akumulator.

Uzorci, ponude i razjašnjenja na zahtjev
badava i franko. — Prima se naručbe
svakovrsnih pečata i tabla uz tvorničke
cijene.

Zastupstvo za špediterske poslove u svim većim mje-
stima cijelog svijeta.

Stigao nam je

ORIGINALNI GRČKI KAMEN

ZA

MLINOVE I MLINSKE INDUSTRIJE

NAJBOLJI I NAJPRIKLADNIJI

Rasprodaje:

Nikola Dragišić - Skradin
Gjuro Vojvodić - Knin

Glavno skladište kod

BRAĆA MAKALE
ŠIBENIK

Solidno! - Ukusno! - Jeftino!

Zastupstvo i eksklusivna prodaja Zagrebačke tvornice cipela d. d. za Šibenik i sjevernu Dalmaciju.

SREĆKO BOGIĆ :: ŠIBENIK

44. GLAVNA ULICA 44.

En gros et en détail.

JADRANSKA BANKA a. d. :: BEOGRAD

Cavtat, Celje, Dubrovnik, Ercegnovi, Jelsa, Korčula, Kotor,
Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Sarajevo, Split, Šibenik,
Zagreb, Beč, Trst, Opatija, Zadar. New-York: Frank
Sakser State Bank.

SLAVENSKA BANKA d. d. :: ZAGREB

prije NARODNA BANKA

... : PODRUŽNICA ŠIBENIK :: CENTRALA ZAGREB Ilica br. 7. : .

Uplaćena glavnica K 100,000.000. - Pričuva K 30,000.000.

Ulošci preko K 250.000.000.—

PODRUŽNICE: Beograd, Brod n/S., Bjelovar, Dubrovnik,
Osijek, Sombor, Sušak, Šabac, Vršac.

Ispostava: MONOŠTOR.

AFILIJACIJE: Jugoslavenska industrijska banka, Split. —
Bankhaus Milan Robert Aleksander, Wien I., Augustiner-
strasse 8. — Balkan-Bank R. T., Budimpešta.

AGENCIJA: Buones Aires, Rosarie de Sta Fé (Argentina).

ZASTUPSTVA: Lima (Peru), La Paz, Oruro (Bolivia),
Antofogasta, Valparaiso, Punta Arenas, Santiago (Chile);
Rio de Janeiro (Brazilija), Montevideo (Uruguay).

Prima uloške

na knjižice i tekući račun uz najpovoljnije uvjete, te
obavlja sve bankovne transakcije najkulantnije.